

U S T A W A

z dnia 30 października 1951 r.

o Polskiej Akademii Nauk.

D z i a ł I.

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. W celu zapewnienia nauce polskiej warunków wszechstronnego rozwoju i pełnego rozkwitu oraz nadania badaniom naukowym kierunku, odpowiadającego istotnym potrzebom Narodu,

w oparciu o postępowe tradycje nauki polskiej i jej wielki dorobek, jako też o najlepsze osiągnięcia i doświadczenia wszystkich działających dotychczas instytucji i zrzeszeń naukowych, w szczególności Polskiej Akademii Umiejętności i Towarzystwa Naukowego Warszawskiego

powołuje się Polską Akademię Nauk.

2. Polska Akademia Nauk zwana jest w dalszym ciągu niniejszej ustawy w skróceniu „Akademią“.

Art. 2. Akademia jest najwyższą instytucją naukową Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 3. Akademia jednoczy w swoim składzie wybitnych uczonych polskich dla twórczej pracy naukowej.

Art. 4. Zadaniem Akademii jest wszechstronne rozwijanie nauki polskiej i pogłębianie jej dorobku, współdziałanie w planowym wykorzystaniu osiągnięć naukowych dla dalszego rozwoju gospodarki i kultury narodowej oraz przyczynianie się do rozwoju postępowej myśli naukowej w świecie.

Art. 5. W celu wypełnienia swoich zadań Akademia:

- 1) organizuje i prowadzi prace badawcze we wszystkich gałęziach nauki ze szczególnym uwzględnieniem problemów, które mają doniosłe znaczenie dla rozwoju nauki, gospodarki i kultury w Polsce,
- 2) rozpatruje na sesjach naukowych ważniejsze zagadnienia naukowe,
- 3) organizuje ogólnokrajowe kongresy, zjazdy, konferencje i dyskusje naukowe, które wytyczają kierunek rozwoju nauki w Polsce,

- 4) organizuje międzynarodowe zjazdy naukowe i bierze udział w zjazdach, organizowanych w innych państwach,
- 5) prowadzi działalność wydawniczą, w szczególności publikuje wyniki badań naukowych,
- 6) kształci kadry pracowników nauki w swoich placówkach naukowo-badawczych oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami nadaje stopnie naukowe; współdziała z innymi instytucjami w zakresie kształcenia kadr pracowników nauki,
- 7) nadaje ogólny kierunek upowszechnianiu wiedzy w społeczeństwie, organizuje i prowadzi własne prace w tym zakresie oraz współdziała z innymi instytucjami

Art. 6. 1. Akademia współdziała z władzami państwowymi w planowaniu, organizowaniu i koordynowaniu badań naukowych, prowadzonych przez wszystkie polskie placówki naukowe.

2. W tym celu Akademia:

- 1) opracowuje w myśl wskazań naczelnych władz państwowych projekty planów badań naukowych, obejmujących zagadnienia szczególnie ważne dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej,
- 2) opracowuje plany wieloletnie i roczne badań naukowych, prowadzonych przez własne placówki naukowo-badawcze,
- 3) przedstawia Prezydium Rządu oraz zainteresowanym władzom swoje opinie o projektach planów badań placówek naukowych, należących do poszczególnych resortów,
- 4) przedstawia naczelnym władzom państwowym inne wnioski w sprawach potrzeb i organizacji nauki, planowania badań naukowych, gospodarki kadrami naukowymi i wyposażenia zakładów naukowych,
- 5) w granicach, przewidzianych niniejszą ustawą, współdziała w sprawowaniu nadzoru nad pracą naukową placówek, nie należących do Akademii,
- 6) organizuje ekspertyzy naukowe dla potrzeb naczelnych władz państwowych.

Art. 7. Akademia reprezentuje naukę polską wobec władz państwowych, społeczeństwa i zagranicznych instytucji naukowych.

Art. 8. 1. Nadzór nad organizacją i działalnością Akademii sprawuje Prezydium Rządu.

2. Niezależnie od uprawnień, przewidzianych w poszczególnych przepisach niniejszej ustawy, Prezydium Rządu udziela Akademii ogólnych wytycznych i czuwa nad ich wykonaniem.

Art. 9. Akademia ma osobowość prawną.

Art. 10. 1. Siedzibą Akademii jest miasto stołeczne Warszawa.

2. Akademia może zakładać swoje ośrodki i placówki naukowe poza Warszawą.

Art. 11. Akademia używa pieczęci okrągłej z godłem państwowym pośrodku i z napisem, zawierającym w otoku nazwę Akademii.

D z i a ł I I.

Członkowie Akademii.

Art. 12. 1. Skład Akademii stanowią: członkowie honorowi, członkowie rzeczywisci i członkowie korespondenci oraz członkowie tytularni.

2. Wszystkich członków powołuje Zgromadzenie Ogólne Akademii na wniosek Prezydium Akademii.

Art. 13. Tryb powoływania członków, a w szczególności tryb zgłaszania kandydatur ustala regulamin, uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezydium Akademii.

Art. 14. Pierwszy skład członków Akademii powołuje Prezydent Rzeczypospolitej.

Art. 15. Na członków honorowych, członków rzeczywistych i członków korespondentów mogą być również powołani uczeni zagraniczni.

Art. 16. Członkowie rzeczywisci i członkowie korespondenci prowadzą prace naukowe zgodnie z planem prac Akademii, składają roczne sprawozdania z ich wyników właściwym wydziałom Akademii tudzież biorą czynny udział w innych pracach, podejmowanych przez Akademię, oraz w sesjach Zgromadzenia Ogólnego, właściwych wydziałów i sekcji. Członkowie tytularni biorą udział w sesjach naukowych.

Art. 17. Członek honorowy, powołany spośród członków rzeczywistych lub członków korespondentów, zachowuje wszystkie uprawnienia członka rzeczywistego lub członka korespondenta.

Art. 18. 1. Członkowie rzeczywisci, członkowie korespondenci i członkowie tytularni otrzymują stałe uposażenie według norm, ustalonych przez Radę Ministrów.

2. Uposażenie to jest niezależne od uposażeń pobieranych z innych tytułów i wolne od opodatkowania.

Art. 19. Członkowie Akademii korzystają ze wszystkich praw i ulg, przewidzianych przez przepisy szczególne dla pracowników nauki.

Art. 20. Ze stanowiskiem członka rzeczywistego, członka korespondenta i członka tytularnego nie można bez zgody Prezydium Akademii łączyć innego zajęcia zawodowego poza pracą naukową, zajęciem w szkolnictwie wyższym albo stanowiskiem ministra, podsekretarza stanu lub równorzędnym.

Art. 21. Członek Akademii może być wykluczony z Akademii za zachowanie się niegodne uczonego lub godzące w interesy Państwa Ludowego.

Art. 22. Przepisy art 16, 18, 19 i 20 nie mają zastosowania do cudzoziemców, będących członkami Akademii.

D z i a ł III.

Organizacja wewnętrzna Akademii.

R o z d z i a ł 1.

Zgromadzenie Ogólne.

Art. 23. 1. Naczelnym organem Akademii jest Zgromadzenie Ogólne.

2. Do zadań Zgromadzenia Ogólnego należy:

- 1) ustalanie wytycznych planu badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej,
- 2) ustalanie wytycznych dla prac naukowych Akademii,
- 3) rozpatrywanie szczególnie doniosłych zagadnień naukowych na plenarnych sesjach naukowych,
- 4) rozpatrywanie okresowych sprawozdań Prezydium Akademii z działalności Akademii oraz ze stanu nauki polskiej, jej rozwoju i osiągnięć,
- 5) postanawianie na wnioski Prezydium Akademii o powołaniu nowych wydziałów Akademii oraz o zmianie i znoszeniu istniejących,
- 6) wybór i odwoływanie członków Prezydium Akademii,
- 7) powoływanie nowych członków Akademii,
- 8) decydowanie o wykluczeniu członków z Akademii.

Art. 24. 1. W Zgromadzeniu Ogólnym biorą udział członkowie honorowi, członkowie rzeczywisci i członkowie korespondenci.

2. Cudzoziemcy, będący członkami Akademii, nie biorą udziału w głosowaniu.

Art. 25. 1. Sesje Zgromadzenia Ogólnego odbywają się przynajmniej raz na rok. Zwołuje je Prezydium Akademii, które ustala również porządek dzienny obrad. Na posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego przewodniczy prezes lub jeden z wiceprezesów Akademii.

2. Na wniosek przynajmniej połowy ogólnej liczby członków rzeczywistych i członków korespondentów Prezydium Akademii jest zobowiązane zwołać sesję Zgromadzenia Ogólnego w terminie dni 30, licząc od dnia zgłoszenia wniosku. Porządek dzienny obrad Zgromadzenia Ogólnego obejmuje w tym przypadku sprawy, wymienione we wniosku:

3. Porządek zwoływania i odbywania sesji Zgromadzenia Ogólnego określa regulamin, uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezydium Akademii.

R o z d z i a ł 2.

Prezydium Akademii.

Art. 26. W skład Prezydium Akademii wchodzi:

- 1) prezes Akademii,
- 2) wiceprezesi,
- 3) sekretarz naukowy i zastępcy sekretarza naukowego,

4) sekretarze wydziałów Akademii,

5) inni członkowie Prezydium.

Art. 27. 1. Prezesem Akademii może być tylko członek rzeczywisty. Na pozostałych członków Prezydium Akademii mogą być powołani członkowie rzeczywisci lub członkowie korespondenci.

2. Powołanie i odwołanie członków Prezydium Akademii podlega zatwierdzeniu przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

3. Pierwszy skład Prezydium Akademii na okres trzyletni powołuje Prezydent Rzeczypospolitej.

Art. 28. Prezydium Akademii jest wybierane na trzy lata. Ustupujące Prezydium pełni jednak swe funkcje aż do chwili rozpoczęcia funkcji przez nowe Prezydium.

Art. 29. 1. Do zakresu działania Prezydium Akademii należy:

- 1) ogólne kierownictwo sprawami, należącymi do zakresu działalności Akademii i wszystkich jej placówek;
- 2) reprezentowanie Akademii wobec naczelnich władz państwowych;
- 3) uchwalanie projektów planów badań naukowych szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej, zatwierdzanie planów badań placówek naukowych Akademii, uchwalanie zbiorczego planu badań naukowych Akademii oraz opracowywanie opinii o planach badań innych placówek naukowych,
- 4) zatwierdzanie planów wydawnictw naukowych wydziałów i uchwalanie zbiorczego planu wydawnictw naukowych Akademii,
- 5) opracowywanie wniosków w sprawach potrzeb i organizacji nauki, planowania badań naukowych, gospodarki kadrami naukowymi i wyposażenia zakładów naukowych,
- 6) powoływanie placówek naukowych Akademii na wnioski właściwych wydziałów, zatwierdzanie szczegółowych planów badań naukowych tych placówek oraz nadzór nad wykonaniem tych planów,
- 7) opracowywanie projektu budżetu Akademii oraz nadzór nad wykonywaniem budżetu i nad całą gospodarką Akademii,
- 8) koordynowanie prac wydziałów i komitetów naukowych oraz placówek naukowych Akademii,
- 9) inne sprawy, wynikające z zadań Akademii, a nie zastrzeżone właściwości innych organów.

2. Szczegółowy zakres działania Prezydium Akademii, liczbę i tryb wyboru członków Prezydium, podział pracy pomiędzy nimi i sposób działania Prezydium normuje regulamin, ustalony przez Prezydium Akademii.

Art. 30. 1. Stale urzędującymi członkami Prezydium Akademii są: prezes, sekretarz naukowy, jego

zastępcy i sekretarze wydziałów. W razie potrzeby Prezydium wyznacza również innych członków Prezydium jako stale urzędujących.

2. Wysokość uposażenia stale urzędujących członków Prezydium Akademii ustala Prezydium Rządu.

Art. 31. 1. Prezydium wykonuje swoje zadania przy pomocy Sekretariatu Akademii, którym kieruje sekretarz naukowy, a w którego skład wchodzi pracownicy nauki i pracownicy administracyjni.

2. Sekretarza naukowego zastępuje w sprawach administracyjnych i gospodarczych dyrektor administracyjny Akademii w zakresie ustalonym przez sekretarza naukowego.

3. Wewnętrzna organizację i szczegółowy zakres czynności Sekretariatu normuje regulamin, ustalony przez Prezydium Akademii.

R o z d z i a ł 3.

Wydziały Akademii.

Art. 32. 1. Każdy członek Akademii jest członkiem wydziału zależnie od swojej specjalności naukowej; można być równocześnie członkiem większej liczby wydziałów.

2. O przynależności członka do wydziału Akademii decyduje akt powołania.

Art. 33. 1. Tworzy się następujące wydziały Akademii:

Wydział I — Nauk Społecznych (filozofia, historia, filologia, literatura, sztuka, ekonomia, prawo),

Wydział II — Nauk Biologicznych (biologia, nauki rolnicze i leśne, lekarskie, weterynaryjne),

Wydział III — Nauk Matematyczno-Fizycznych, Chemicznych i Geologo-Geograficznych (matematyka, astronomia, fizyka, chemia i nauki o ziemi),

Wydział IV — Nauk Technicznych.

2. Tworzenie nowych wydziałów oraz zmiana i znoszenie wydziałów istniejących następuje w drodze uchwały Zgromadzenia Ogólnego, powziętej na wniosek Prezydium Akademii.

3. O zaliczeniu poszczególnych nauk do właściwych wydziałów rozstrzyga Zgromadzenie Ogólne na wniosek Prezydium Akademii.

Art. 34. Wydziały mogą dzielić się na sekcje, obejmujące poszczególne grupy nauk w ramach wydziałów. Sekcje są pomocniczymi jednostkami wydziałów.

Art. 35. Do zadań wydziału należy:

- 1) czuwanie nad rozwojem nauk, objętych zakresem wydziału,
- 2) ogólne kierownictwo naukowe i nadzór nad placówkami naukowymi Akademii w zakresie właściwości wydziału oraz koordynowanie ich działalności,

- 3) opracowywanie planu prac naukowych, prowadzonych w ramach organizacji Akademii w zakresie właściwości wydziału,

- 4) opracowywanie planów wydawnictw naukowych wydziału,

- 5) rozpatrywanie sprawozdań z prac naukowych członków wydziału,

- 6) dyskutowanie na naukowych sesjach wydziałowych i sekcyjnych jak również organizowanie szerokich dyskusji naukowych nad szczególnie ważnymi zagadnieniami naukowymi oraz przedstawianie Prezydium Akademii wyników dyskusji,

- 7) kwalifikowanie prac naukowych do publikacji przez Akademię w zakresie i w trybie ustalonym przez Prezydium Akademii,

- 8) organizowanie zjazdów i konferencji naukowych,

- 9) współdziałanie w praktycznym stosowaniu wyników badań naukowych i upowszechnianiu wiedzy,

- 10) przedstawianie kandydatur na sekretarzy wydziału,

- 11) wykonywanie innych prac zleconych przez Prezydium Akademii.

Art. 36. 1. Sekretarz wydziału kieruje bieżącymi pracami wydziału, zwołuje sesje plenarne i przewodniczy na nich, przygotowuje materiały obrad i wykonuje uchwały sesji plenarnych.

2. Sekretarz wydziału wykonuje swoje obowiązki przy pomocy sekretariatu, którym kieruje, a w którego skład wchodzi pracownicy nauki i pracownicy administracyjni.

Art. 37. 1. Szczegółową organizację wydziałów, podział wydziałów na sekcje i organizację sekretariatów normują regulaminy, ustalone przez Prezydium Akademii.

2. Tryb działania wydziałów i sekcji oraz szczegółowy zakres czynności sekretarzy wydziałów ustala Prezydium Akademii.

R o z d z i a ł 4.

Komitety naukowe i komisje Akademii.

Art. 38. 1. Przy wydziałach Akademii mogą być powoływane komitety naukowe. Powołanie komitetu naukowego uchwała Prezydium Akademii.

2. Do zadań komitetu naukowego należy:

- 1) współdziałanie przy opracowywaniu planów badań naukowych, jakie prowadzone być mają przez placówki naukowe zarówno objęte organizacją Akademii jak i podległe ministrom resortowym,
- 2) współdziałanie w koordynacji działalności naukowej placówek, wymienionych w pkt 1,

- 3) współdziałanie przy opracowywaniu ogólnych planów wydawnictw naukowych z dziedzin, objętych właściwością komitetu,
- 4) podejmowanie inicjatywy w zakresie uzupełnienia sieci placówek naukowych i ich organizacji.

Art. 39. 1. W skład komitetu naukowego wchodzi członkowie Akademii, inni pracownicy naukowcy, przedstawiciele zainteresowanych resortów oraz organizacji gospodarczych i społecznych.

2. Organizację poszczególnych komitetów naukowych, ich skład, sposób powołania członków, sposób ich powiązania z innymi organami Akademii oraz tryb działania określają regulaminy ustalane przez Prezydium Akademii.

Art. 40. W razie potrzeby powoływane być mogą do wykonania określonych zadań komisje Akademii. Powołanie komisji uchwała Prezydium Akademii.

R o z d z i a ł 5.

Placówki naukowo-badawcze.

Art. 41. 1. Akademia organizuje i prowadzi sieć własnych placówek naukowych, samodzielnych i pomocniczych, których zadaniem jest prowadzenie prac naukowych, upowszechnianie wiedzy, kształcenie kadr naukowych i nadawanie zgodnie z obowiązującymi przepisami stopni naukowych.

2. Placówki Akademii mogą być organizowane także poza granicami Rzeczypospolitej.

Art. 42. 1. Samodzielne placówki naukowe noszą z reguły nazwę instytutów i działają na zasadach organizacyjnej i finansowej samodzielności w ogólnych ramach organizacji Akademii.

2. Samodzielne placówki naukowe powołuje Prezydium Akademii.

3. Organizację samodzielnych placówek naukowych oraz ich zakres działania regulują statuty, nadawane przez Prezydium Akademii. Prezydium Rządu może nadać placówce osobowość prawną.

Art. 43. 1. Pomocnicze placówki naukowe (zakłady, pracownie, laboratoria, stacje itp.) działają bezpośrednio przy wydziałach i w obrębie organizacji wydziałów. W przypadkach wyjątkowych Prezydium Akademii może powołać placówkę pomocniczą, działającą poza wydziałem Akademii.

2. Prezydium Akademii powołuje pomocnicze placówki naukowe i ustala zakres i sposób ich działania.

Art. 44. 1. Akademia w porozumieniu z właściwym ministrem lub na zlecenie Prezydium Rządu może objąć ogólny nadzór naukowy nad całością lub częścią prac placówki naukowej nie należącej do Akademii. W tym przypadku Prezydium Akademii wyznacza organ Akademii właściwy do sprawowania nadzoru.

2. W trybie, ustalonym w ust. 1, może być zlecony Akademii nadzór nad polskimi placówkami naukowymi

za granicą. W tym przypadku Prezydium Akademii może powoływać miejscowe komitety opieki nad tymi placówkami.

D z i a ł IV.

Planowanie badań naukowych i sprawozdawczość

Art. 45. Prezydium Akademii uchwała projekty planów badań naukowych szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej zgodnie ze wskazaniami Prezydium Rządu i wytycznymi, uchwalonymi przez Zgromadzenie Ogólne — na podstawie materiałów, dostarczonych przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego i właściwe resorty oraz na podstawie wniosków wydziałów, komitetów naukowych i placówek naukowych Akademii, jak również poszczególnych członków Akademii. Plany te zatwierdza Rada Ministrów.

Art. 46. 1. W oparciu o plan badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej (art. 45) układane są wieloletnie i roczne szczegółowe plany badań naukowych.

2. Szczegółowe plany badań naukowych zatwierdzają:

- 1) dla placówek Akademii — Prezydium Akademii,
- 2) dla pozostałych placówek naukowych — właściwi ministrowie.

Art. 47. Kontrola wykonania szczegółowych planów badań naukowych należy do organów, powołanych do zatwierdzania planów (art. 46 ust. 2). Kontrola ta w stosunku do placówek, nie należących do Akademii, może być zlecona Akademii w trybie, przewidzianym w art. 44.

Art. 48. Wszystkie placówki naukowe, uczestniczące w wykonaniu planu badań szczególnie ważnych dla rozwoju gospodarki i kultury narodowej, przesyłają Akademii we właściwym dla siebie trybie organizacyjnym sprawozdania roczne.

Art. 49. W koordynowaniu planu placówek naukowych, należących do Akademii i różnych resortów, jak również w koordynowaniu wykonania tych planów współdziałają komitety naukowe Akademii, bez naruszenia kompetencji organów, powołanych do zatwierdzania planów.

Art. 50. Akademia opracowuje, przedstawia Prezydium Rządu i ogłasza drukiem sprawozdania z rozwoju nauki polskiej.

D z i a ł V.

Pracownicy Akademii.

Art. 51. 1. Pracownicy nauki i pracownicy administracyjni, zatrudnieni w Akademii, są pracownikami państwowymi. Stosuje się do nich odpowiednio ogólne przepisy o pracownikach państwowych z zastrzeżeniem zmian, wynikających z niniejszej ustawy.

2. Pracownicy nauki, zatrudnieni w Akademii, podlegają przepisom o pracownikach nauki, a pracownicy administracyjni — ustawie o państwowej służbie cywilnej.

Art. 52. Powoływanie i zwalnianie kierowników placówek naukowych Akademii oraz samodzielnych pracowników nauki, zatrudnionych w Akademii i jej placówkach, należy do Prezydium Akademii.

Art. 53. Stanowiska, na których powinni być zatrudnieni pracownicy nauki, tryb przyjmowania i zwalniania pomocniczych pracowników nauki, jak również pracowników administracyjnych, określa regulamin, ustalony przez Prezydium Akademii.

D z i a ł VI.

Przepisy końcowe.

Art. 54. 1. Budżet Akademii jest częścią składową centralnego budżetu Państwa.

2. Prezydium Rządu może wydać przepisy szczegółowe w sprawach gospodarki majątkowej, budżetowej i finansowej Akademii, dostosowane do szczególnych warunków jej działalności.

Art. 55. 1. Rada Ministrów wyda przepisy, jakie okażą się niezbędne w celu wprowadzenia w życie organizacji nauki, opartej na przepisach niniejszej ustawy.

2. Przepisy te uregulują w szczególności przejęcie przez Akademię działalności oraz urządzeń i składników majątkowych instytucji, których dotychczasowy zakres działania zostaje objęty przez Akademię.

Art. 56. Regulaminy, przewidziane w art. 29 ust. 2, 31 ust. 3, 37 ust. 1, 39 ust. 2 i art. 53, jak również uchwały, przewidziane w art. 33 ust. 2, 38 ust. 1, 40, 42 ust. 2 oraz statuty, o których mowa w art. 42 ust. 3, wymagają zatwierdzenia przez Prezydium Rządu.

Art. 57. Wykonanie ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów, Ministrowi Szkół Wyższych i Nauki i innym ministrom.

Art. 58. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *B. Bierut*

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Minister Szkół Wyższych i Nauki: *A. Rapacki*